

Tjänstesektorns geografiska koncentration till storstadsregioner

Syftet med forskningsprojektet har varit att kartlägga och analysera koncentration och spridning av tjänstenärings som är växande, kunskapsintensiva och som generellt sett är överrepresenterade i större städer. Dessa typer av tjänster finns inom (1) producenttjänster och finansiella tjänster; (2) forskning och högre utbildning; (3) kulturella och personliga tjänster. Projektets övergripande tes har varit att lokaliseringfaktorer inte är givna utan de produceras och reproduceras kontinuerligt. Ett specifikt intresse har riktats mot hur politiken och samhällsplaneringen har en roll i hur lokaliseringfaktorer utvecklas. Projektets frågor har studerats genom olika typer av data och med hjälp av olika metoder: statistiska data om sysselsättning på kommunnivå, intervjuer med planerare och planeringsdokument som analyserats i en diskursanalys. Dessa studier har behandlat Stockholmsregionen. Under projektets gång har Hermelin i samarbete med Nordregio och Svenska Filminstitutet genomfört fördjupade studier av kulturella tjänster och det har mer specifikt handlat om filmproduktion och filmarbete. Inom detta samarbete har en enkätstudie riktad till samtliga filmarbetare i Sverige genomförts.

Viktigaste resultaten

Man kan sammanfatta projektets viktigaste resultat i tre punkter. För det första har jag genom den statistiska studien visat att dominerande urbana regioner är viktiga miljöer för utvecklingen av post-industriella och post-moderna tjänster, och vice versa: att post-industriella och postmoderna tjänster är viktiga för utvecklingen av dominerande urbana regioner. Genom den empiriska studien av Stockholmsregionen så blir det tydligt att den växande tjänsteekonomin i urbana regioner är effekten av olika utvecklingsvägar för olika typer av näringar. Det betyder att en förståelse för den urbana tjänsteekonomin måste ta hänsyn till mångfald av utvecklingsvägar. Den statistiska studien visar att koncentrationen i Sverige av växande och kunskapsintensiva tjänster till Stockholm är en bibehållen struktur. Den avancerade privata tjänstesektorn har en bibehållen koncentration till Stockholmsregionen och utgör en dominerande tillväxtbas här.

För det andra har projektet studerat politik och planering för lokalisering och tillväxt av tjänsteverksamheter och tjänsteföretag. Den strategiska planeringen i Stockholmsregionen har analyserats och slutsatsen är att den inte speglar den mångfald av utvecklingsvägar som visas för utvecklingen i regionen. Mer konkreta planeringsinsatser har studerats inom området filmpolitik. Detta har visat sig vara ett exempel på hur kulturpolitiken, där offentliga sektorn har ett betydande inflytande över verksamhetsutveckling, också har fått tillväxtpolitiska mål. Ojämna insatser för filmproduktion i landet har inneburit att Stockholms under en kort period helt förlorat sin dominans inom svensk filmproduktion.

För det tredje har under projektets gång litteraturen om flerskaliga eller relationella rum och om flöden och nätverk fått allt större inflytande över forskningen om geografiska mönster och ojämn utveckling. Denna begreppsutveckling har inspirerat diskursanalysen av den strategiska utvecklingsplanen för Stockholmsregionen och det har inspirerat begreppsutvecklingen för analysen av lokalisering av filmproduktion och filmarbete i Sverige. Vår detaljerade empiriska studie kunde visa att det som uppfattas som Sveriges ”filmregioner” snarare karakteriserar av flöden och relationer som överskrider de tänkta regiongränserna än att de är slutna territorier. För diskursanalysen av Stockholmsregionen speglar det stora intresset för Stockholms position i omvärlden en syn på att externa flöden är det som genererar lokal tillväxt.

Nya forskningsfrågor

Perspektivet att flöden och nätverk (snarare än territoriella rum) är centralt för att förstå städernas ekonomiska utveckling (resultat 3) har genererat ett nytt forskningsprojekt i internationellt samarbete med Globalization and World Cities Research Network [<http://www.lboro.ac.uk/gawc/>] finansierat av Formas. Jag har också fått möjlighet att gå vidare med frågan om policy och planering för utvecklingen av kunskapsintensiva näringar. Detta är i ett projekt finansierat av NICE och i en fallstudie i Stockholms studeras IKT-företag med betoning på tjänsteproduktion.

Publikationer

Den allra viktigaste publikationen för projektet är ett temanummer ”The Geography of Services” i *Geografiska Annaler*, series B där jag var gästredaktör i samarbete med Grete Rusten, Universitetet i Bergen. Här har jag en översiktsartikel samförfattad med Grete Rusten och ett eget bidrag som utgör presentation av analys av projektets statistiska data. Denna publikation är helt central för det som jag ställt upp som nummer ett av de tre viktigaste slutsatserna från projektet.

Vid sidan av denna publikation vill jag även lyfta fram artikel författad tillsammans med Margareta Dahlström, Nordregio, och publicerad i *Norsk Geografisk Tidsskrift*. Denna artikel är baserad på en totalundersökning via enkät av samtliga filmarbetare i Sverige och den använder sig dessutom av teamlistor från filmprojekt och från vilka vi har identifierat hemort för de deltagande filmarbetarna. Denna artikel vilar på ett rikt empiriskt material och presenterar strukturer och mönster som inte tidigare varit kända. Resultatet här är bakgrunden till det som jag presenterar som ställt upp som nummer tre av de viktigaste slutsatserna i projektet.

Vid sidan av skriftliga publikationer har resultatet förmedlats via vår hemsida [<http://people.su.se/~brher>] och muntliga presentationer.